
Hoe is het de fazant de laatste decennia in het Gooi en omgeving vergaan en wat is er van de grote aantallen die er vroeger voorkwamen overgebleven? Deze vragen speelden mee bij het onderzoek naar de verspreiding van de Vogel van het jaar 2000: de fazant. Nog steeds is de soort op een aantal plaatsen aanwezig, de aantallen zijn klein. Er kwamen iets meer dan honderd meldingen van fazanten binnen, waarvan een groot deel uit dezelfde gebieden. De komende decennia zullen aan het licht brengen of de fazant zich heeft weten te handhaven.

Dick A. Jonkers

De verspreiding van de fazant in het Gooi en omgeving

Reacties

In De Korhaan is in ieder nummer door middel van artikelen en berichten aandacht gevraagd voor de fazant. De Gooi en Eemlander meldde net als bij voorgaande vogels van het jaar dat waarnemingen bij de vogelwerkgroep welkom waren. Het kon de leden dus niet ontgaan dat de fazant in het brandpunt van de belangstelling stond. Na een aarzelend begin die het ergste deed vrezen begonnen de meldingen toch binnen te komen. Daar zal het opvallende gedrag van de fazantenhanen in de broedtijd mede aan hebben bijgedragen. Het krantenbericht leidde tot meldingen die buiten het onderzoeksgebied werden gedaan en kwamen uit Abcoude, Tienhoven, Hollandsche Rading, Lage Vuursche en Bunschoten. Een lezer uit Muiden deelde mee dat het onderzoek geen zin had, omdat alle fazanten al door vossen zouden zijn opgegeten. Een ander uit Eemnes had een soortgelijk verhaal. Eerstgenoemde hing begin 2001 toch voor alle zekerheid maar aan de telefoon om te informeren wat het onderzoek had opgeleverd. Daarna draaide

hij opnieuw zijn verhaal over de vos af.

Waarnemingsplaatsen

In totaal zijn van veertig kilometerhokken (blokken van 100 ha) waarnemingen binnengekomen. Daarvan bevonden zich er maar heel weinig in het centrale deel van het Gooi, dat vroeger wel fazanten herbergde. Ook uit het Vechtplassengebied kwamen, op enkele verspreide meldingen na, weinig gegevens binnen. Dit kan te maken hebben met een waarnemerseffect, want ook bij andere vogels van het jaar is dit deel van het onderzoeksgebied maar matig uit de bus gekomen. Opmerkelijke waarnemingen kwamen uit het centrum van Hilversum. De eerste werd gedaan in een villawijk achter het raadhuis in Hilversum, waar een exemplaar in een tuin rondscharrelde. De tweede was in de dichtbebouwde wijk oostelijk van het spoor, waar een fazant bijna tegen het hoofd van één van onze leden vloog (Dwars & Dwars 2000). De waarnemingen kwamen voor het grootste deel telkens uit dezelfde gebieden. De oeverstrook van het Gooimeer van Oud-Naarden tot en met de Huizer

Pier was een plek waar geregeld fazanten zijn gesignaleerd (figuur 1). De Wolfskamer, het open graslandgebiedje grenzend aan een brede rietstrook westelijk van de rioolwaterzuiveringsinstallatie in Huizen, was de plaats waar eveneens fazanten werden waargenomen. Een ander lang waarnemingsgebied strekte zich uit van het Gooimeer bij de Stichtse Brug via het surfstrand en het voorland aan de oostzijde van de brug richting Raboes en boog daar af naar het zuiden langs de Eem. Nog één eveneens langgerekt waarnemingsgebied liep vanaf het Valse Bos bij de A27 via de Groeve Oostermeent langs de Gooiergracht tot aan de rijksweg A1. In het Vechtplassengebied was de Dammerkade met aansluitend de Stichtse Kade zo'n terrein. De meeste van deze gebieden hebben gemeen dat open grazige stukken grenzen aan rietruigtes, c.q. velden of dichte struwelen, zoals het terrein bij het voormalig Diaconessenhuis in Naarden. Dit terreintype was ook aanwezig in de omgeving van de overige waarnemingsplaatsen.

Aantallen

In bijna een kwart van het aantal meldingen was aangegeven dat het om één of twee mannetjes ging en bij vier opgaven ging het om één of twee vrouwtjes. Belangwekkender zijn de waarnemingen van hanen en hennen bij elkaar en hennen met kuikens of jongen. Het aantal hanen met een harem viel tegen. Van de twaalf hanen met gezelschap waren er zes met één hen, een met twee hennen en vijf met drie hennen. In twee gevallen zijn gelijktijdig twee hanen met één hen gezien. Het aantal paren dat met jongen is gesignaleerd bleef klein. Terreinen waar dit is geconstateerd waren: de Stichtse Kade bij Ankeveen, de Huizer zijde van de Stichtse Brug, de Korte Maatskade in de Noordpolder te Veld en het poldertje ten westen van Fort Ronduit in Naarden. Bij de Stichtse Brug telde een familie maar liefst dertien exemplaren. Aan de Stichtse Kade hielden zich twee families in een tuintje op, waar zij de restjes uit de schapenvoerbakken pikten en zich aan de boerenkool te goed deden. Volgens een omwonende zouden zich in dit gebied vier families ophouden (mededeling Loes Hartog).

Waarnemingen in de loop van het Jaar

Pas na de eerste helft van januari kwamen er een tiental waarnemingen binnen, waarna het aantal inzakte om daarna in maart te groeien naar twaalf. April was de topmaand met 25 meldingen, maar meteen daarna (het broedseizoen) werd het stil en was het peil van de maand ervoor weer bereikt. De zomermaanden waren ronduit slecht met slechts enkele waarnemingen en dit ging zo door tot november, toen tien waarnemers kans zagen een fazant te noteren.

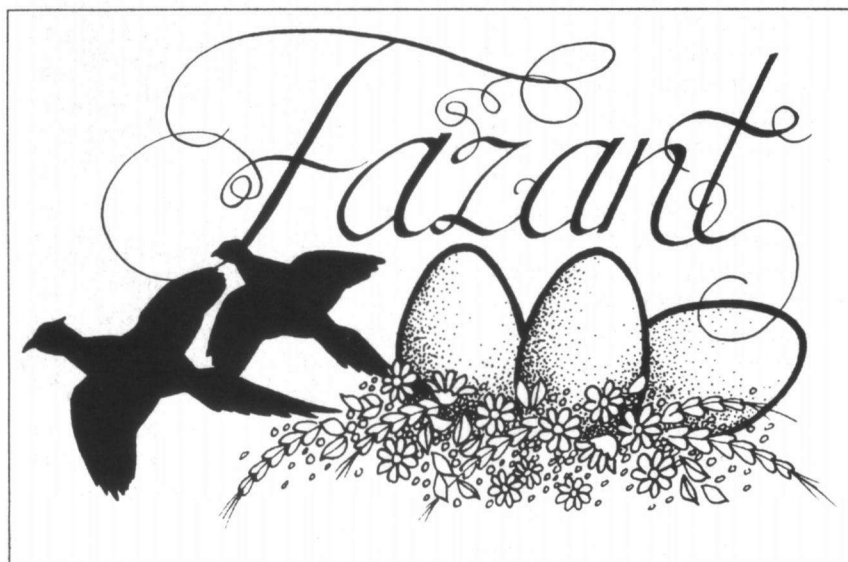
Vossen en fazanten

Ondanks het grote aantal vossen zijn er nog steeds fazanten die zich niet laten pakken. Het tegendeel dus van wat beweerd wordt. Kennelijk hebben individuen een strategie ontwikkeld om Reintje te ontwijken. Een bewijs hiervoor werd geleverd op de Naardermeent. Daar zag de objectbeheerder dat een fazant zich goed schuil hield in de struiken terwijl er een vos rondliep. In het gebied van Oud Naarden tot de Huizer Pier bevindt zich ook een aantal vossen, maar tegelijkertijd zijn er

nog steeds fazanten aanwezig. Eenzelfde verhaal gaat op voor het terrein tussen de Stichtse brug en het Raboes bij de Eem. Regelmatig houden zich hier, ondanks dat er 's winters op hen gejaagd wordt, vossen op. Ook uit dit gebied zijn de fazanten niet verdwenen.

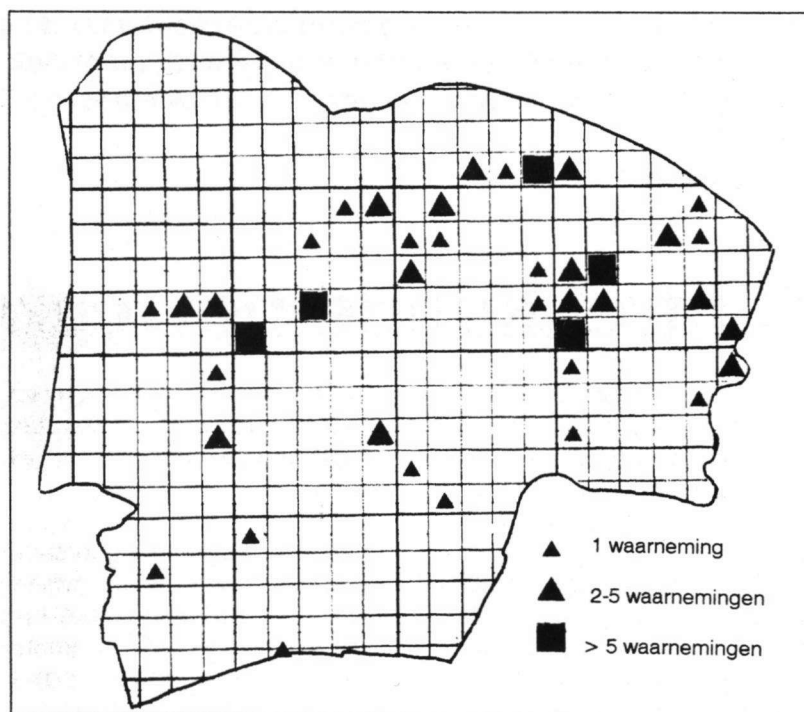
Achteruitgang van de fazant

In de jaren tachtig was de fazant een nog vrij talrijke broedvogel in het Gooi en omgeving, d.w.z. dat er tenminste 251 en maximaal duizend paren in dit gebied huisden. Alleen al in het Naardermeer schatte men toen de stand op 100-150 paren (Jonkers et al. 1987). Als de voor de Vogel van het Jaar verzamelde gegevens representatief zijn, betekent dit dat de populatie een flinke val heeft gemaakt. Uit de landelijke aantallen die voor het Broedvogelmonitoring Project (BMP) van SOVON zijn verzameld blijkt dat de stand van 1984 t.e.m. 1994 redelijk stabiel is. Deze schommelt in die periode rond de index-100. Vanaf 1994 mochten er geen fazanten meer voor de jacht worden uitgezet en zie daar, in 1995 schommelt de index opeens rond de 60-70 (website SOVON). Zonder aanvulling en bijvoeding, wat zeer frequent gebeurde, schijnt de fazant zich slechts op een laag peil te kunnen handhaven en dan nog in gebieden met veel dekking en veel natuurlijk voedsel. In de Flevopolders is het ook al heel moeilijk geworden om fazanten te zien, terwijl het er vroeger van stikte. De achteruitgang in ons werkgebied is dus geen regionaal verschijnsel en wordt, behalve door het uitblijven van ondersteunende maatregelen als uitzetten en bijvoeren, ook veroorzaakt door de ongunstige si-

tuatie in de leefgebieden. Predatie zoals door vossen bepaalt in deze situatie mede de aantallen. Onder gunstige omstandigheden die gelukkig nog steeds aanwezig zijn kunnen de hoenders zich op een laag niveau handhaven, terwijl onder minder gunstige leefomstandigheden de populaties zelfs kunnen verdwijnen. (Niewold & Jonkers 2000). Een beetje gelijk hadden degenen die telefoneerden dus wel!

Geraadpleegde literatuur
 Dwars, N. & B. Dwars 2000. Fazant in Hilversum-Oost. De Korhaan 34(5): 112.
 Niewold, F.J.J. & D.A. Jonkers 1999. Ruim baan voor de vos. Gevolgen voor grote natuurgebieden en het landelijk gebied. IBN-rapport 447. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Wageningen.
 Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, Hilversum; 189.

Figuur 1. Waarnemingsplaatsen in 2000 van fazanten in het Gooi en omgeving